

Igaz és hamis istentisztelet

Időpont: Szentháromság utáni 16. vasárnap, 1955. szeptember 25.

Alapige: Ámos 5:21-24.

Gyűlölöm, megvetem a ti ünnepeiteket, és nem gyönyörködöm a ti összejöveleteitekben. Még ha égőáldozatokkal áldoztok is nékem, sőt ételáldozataitokat sem kedvelem; kövér hálaáldozataitokra rá se tekintek. Távoztasd el tőlem énekeid zaját, hárfáid pengését sem hallgathatom. Hanem folyjon az ítélet, mint a víz, és az igazság, mint a bővizű patak.

Ha egy gyülekezetre azt mondjuk, hogy szép és eleven egyházi élete van, rendszerint három megfigyelésre alapozzuk ezt a véleményünket: a szorgalmas templomlátogatásra, a buzgó adakozásra és a lelkes éneklésre. Van is valami felemelő a teli templomban, örömkönyeket előcsaló az áldozati vasárnapok bankóhegyeiben s megremeg az ember szíve, mikor hatalmasan felzúg az ősi korál, mint nagy vizek zúgása.

Ámos korában ilyen szép és eleven egyházi élete volt Izraelnek. Hatalmas tömegek tolongtak az oltár körül. Nemcsak egyszerű emberek, hanem a királyi udvar is rendszeres látogatója volt az istentiszteleteknek. Nemcsak közletről jöttek ráérő emberek, hanem messze földről is elzarándokoltak a hívők, nem sajnálva időt, fáradságot, s költséget azért, hogy Isten házában lehessenek. És nem jöttek üres kézzel. Ma legfeljebb pár pénzdarabot tesz zsebébe a templomba induló ember, hogy legyen mit tenni a perselybe, akkor azonban természetbeli adományokat hoztak magukkal, ételt, italt és állatokat a bemutatandó áldozatokhoz. Még pedig nem valami silány jószágot, hanem mindentől a legjavát. Abban a meggyőződésben éltek, hogy Isten számára csak a legjobb a megfelelő. És hogyan tudtak énekelni! Hárfák zenekara, tanult énekesek kara, jó hangú papok s hatalmas gyülekezet énekelte váltakozva, vagy együtt a csodaszép zoltárokat. Ma azt mondanánk rá, hogy még hangversenynek is beillenek, ahogy zenélni és énekelni tudtak.

Ez elé a szép és eleven egyházi élet elé áll oda a mai igében Ámos próféta és Isten nevében rettenetes dörgelemes szózáttal ront bele az istentiszteletbe. Ezt mondja Isten nevében: "Gyűlölöm, megvetem a ti ünnepeiteket, és nem gyönyörködöm a ti összejöveleteitekben. Még ha égőáldozatokkal áldoztok is nékem, sőt ételáldozataitokat sem kedvelem: kövér hálaáldozataitokra rá se tekintek. Távoztasd el tőlem énekeid zaját, hárfáid pengését sem hallgathatom." /21-23. v./ Felháborító! Hogyan mer Ámos így beszélni Isten nevében, mikor épp Isten maga parancsolta meg ezeket az áldozatokat! Isten nem kifogásolhatja azt, amit Ő maga parancsolt.

Ámost azonban nem lehet elhallgattatni. Meg van győződve arról, hogy ő nem az istentisztelet ellen beszél, hanem a hamis istentisztelet ellen, az az istentisztelet pedig, amely előtte folyik, legyen bármily nagyszabású is, nem igaz, hanem hamis istentisztelet. Mi a különbség az igaz és a hamis istentisztelet között? Három kérdés dönti el ezt a kérdést. Mi van mögötte? Mi van előtte? Mi van utána?

1. Mi van mögötte?

Semmi. Külszín az egész. Üres ceremónia, mely mögül hiányzik a szív. Ez Isten látása és Ámos bizonyágtétele. Isten ugyanis mögéje lát a dolgoknak. Őt nem lehet kulisszákkal félrevezetni. Minden mögött a szívet keresi. Minden istentisztelet annyit ér a szemében, amennyi mögötte a szív. De hát akkor miért csinálják, ha csak szív nélkül cselekszik? Hajtja őket a hagyomány továbblendítő mesterséges ereje. Így csinálták ősei. Így szoktatták őt is a szülei, így oktatták nevelői. Erre kötelezi őket a törvény, mely világosan előírja az áldozatok bemutatását, s a törvénynek muszáj engedelmessé válni. Így kívánja a társadalmi illendőség is. Közmegvetés tárgya a templomkerülő és az Istenen spóroló ember. Ezenkívül viszi talán őket a szórakozás vágya is. Szép dolog egy felemelő istentisztelet, élvezet hallgatni a jó zenét és jó dolog találkozni régi, kedves ismerősökkel.

És nálunk talán másképp van? Bizonyos, hogy manapság jobban kidomborodik a templomlátogatás bizonyágtévő jellege, de azért kérdés, hogy ott van-e a szív, az én szívem a templom felé induló lépéseim mögött. Milyen sokszor nincs mögötte más, csak régi szent szokás, még le nem vetkőzött társadalmi illendőség, esetleg szórakozási lehetőség keresése, vagy talán egyszerű emberkultusz. Próbáld egy kicsit kielemezni, hogy mi van e mostani templomlátogatásod mögött! Lehet, hogy magadnak sem tudsz pontos feleletet adni, s kénytelen vagy ezt mondani: Magam sem tudom. Csak eszembe jutott, hogy ma vasárnap van, rá is értem, hát gondoltam, hogy eljövök templomba. El is jöttem. Nem látod-e, hogy ma sincs mögötte a szíved?

Hát ha még azt kezdjük vizsgálni, hogy istentisztelet alatt istentiszteleten van-e a szívünk! Énekelünk, imádkozunk, hallgatjuk az igét, de mindez csak látszat, a szívünk nincs itt, ezerfelé kalandozik s kergeti, szétszórja gondolatainkat a szélrózsa minden irányába. Megtanultuk, hogy a templomban illedelmesen kell viselkedni, s illedelmesen mutatjuk is, hogy itt vagyunk, de csak a testünk van itt.

Nemcsak neked, mint gyülekezetnek kell szembenézned most azzal a kérdéssel, hogy a mostani istentisztelet mögött mennyire van ott a szíved, hanem nekem, a lelkipásztornak is. Az én szolgálatom is annyit ér, amennyi szív van mögötte, s óh, jaj, hányszor csak az eszem

van mögötte, de a szívem nincs ott! Megremeg a szívem arra a gondolatra, hogy Istennek most is joga és oka volna arra, hogy elküldje Ámosát erre az istentiszteletre, belekiáltasson vele a prédikációba, félbeszakíttassa az éneklést, sőt még az imádság áhítatát is elkeresse: Hagyjátok abba! Utálat az, amit cselekedtek! Isten nem bírja a hamis, hazug istentiszteletet!

2. Mi van előtte? Ez a másik döntő kérdés az igaz és hamis istentisztelet közötti különbségtételben. Azt a kérdést veti fel ez a kérdés, hogy mi a célja az istentiszteletünknek. Isten úgy látja, s Ámos úgy mondja, hogy Izrael virágzó egyházi élete mögött nincs szív, előtte pedig nincs más, mint rút emberi önzés. Nem Isten imádása, hanem az ember életének a biztosítása főcél benne. Három cél vezérli Izraelt, mikor áldozatot hoz. Az egyik az, hogy kapott valamit Istentől, s úgy érzi, hogy saját érdekében is meg kell azt köszönnie, mert a hálátlan ember nem számíthat Isten további jóindulatára. A másik az, hogy szeretne valamit kapni Istentől. Valami nagy dolog előtt áll, amit saját erejével megoldani képtelen, szüksége volna a hatalmas Istenre. Úgy érzi, hogy bűne miatt erre nem számíthat, s ezért hozza a maga engesztelő áldozatát. A harmadik az, hogy talán nincs ugyan most semmi különösebb meghálálni, vagy kérni valója, de egyszerűen fél nem hozni áldozatot, hiszen a szegény ember sosem tudhatja, mikor szorul rá Isten segítségére, szabadítására, kegyelmére. Mind a három cél önző üzleti számítás. A hamis istentiszteletben az ember a fő, nem pedig Isten.

És nálunk? Minket a reformáció kemény tanítással tanítgat arra, hogy az evangélikus ember számára az istentisztelet látogatása nem érdem. Nem mi adunk benne valamit Istennek, hanem Isten ad benne nekünk. Nem mi szolgálunk benne Istennek, hanem Isten szolgál benne nekünk igéjével, szentségeivel, a hívők közösségével. Mégis ott kísért bennünk is sokszor a hamis istentisztelet kovásza. Hányan lehetnek ma is ebben a templomban, akik azért jöttek el, mert nem mertek meg nem köszönni valamit Istennek, vagy nehéz kérdésekben szükségük van Isten jó tetszésére, avagy egyszerűen nem mertek el nem jönni s ezzel kockáztatni Isten jóindulatát. Bizony lehetne ma is oka Ámosnak leállítani az istentiszteletet és bekiáltani: Hagyjátok abba! Ez nem istentisztelet, hanem rút emberi önzés!

3. Mi van utána? Ez a harmadik döntő kérdés az igaz és a hamis istentisztelet közötti különbségtételben. Azt a kérdést veti fel ez a kérdés, hogy mi a következménye az istentiszteletünknek. Az igaz istentiszteletnek az a következménye, hogy folyik az ítélet, mint a víz, és az igazság, mint a bővizű patak. /24. v./ Ennek a versnek kétféle fordítása lehetséges. A mai magyar fordításban úgy hangzik, mint egy rettentő fenyegetés: Isten szabadjára engedi ítéletét, pusztító haragját a hamis istentisztelet népe fölött. Az a szó azonban, ami a magyar

fordításban "ítélet", fordítható így is: Isten szerinti életfolytatás, kötelességteljesítés. Ha így fordítjuk, akkor ez a vers felhívás arra, hogy üres ceremóniák helyett szent életet éljen a gyülekezet, az élő víz folyamai ömöljenek belőle. Párhuzamos helyek alapján ma inkább efelé az utóbbi fordítás felé hajlanak. /Ézs. 1:16-17, Hos. 6:6./ Eszerint az igaz istentisztelet után szentebb élet következik. Ha nem következik, vagy csak olyan időszakosan, mint a sokszor kiszáradó hegyi árok patakja, akkor megkérdőjelezhető, hogy igaz volt-e az istentisztelet. Isten ugyanis nem ünneplést vár, hanem engedelmességet. Uralkodni akar a hétköznapijainkon is. Ahol ez nem következik be, ott jön a vers második értelme: folyik az ítélet és nincs, mi feltartóztassa.

Nálunk mi az istentisztelet következménye? Van-e egyáltalában valami következménye? Ha nincs, nemcsak hogy nem ér semmit az egész, hanem még hozzá utálat és bosszantás is Isten számára.

Ahol Krisztus tartja az istentiszteletet, ott élő vizek folyamai ömlenek az igehirdetőből és a gyülekezetből is, s megtermékenyül tőle a hétköznapiok szürke, sivár világa. Ott megváltottabbak lesznek az emberek és megváltottabb lesz a világ is. Miért ne lehetne most is, itt is így?! Ámen.